

بررسی راهکارهایی جهت ایجاد و افزایش مشارکت اجتماعی شهروندان محله امانیه در برنامه های فرهنگی محله

چکیده

دیر زمانی نیست که جامعه ما در مواجهه با دنیای مدرن و اخذ برخی سازوکارهای زندگی امروزی، خواسته و ناخواسته، تغییراتی را در فضای زندگی اجتماعی خود داده است. این تغییرات گاه به تغییر در هستی اجتماعی نیز انجامیده است. محله یکی از این هستی‌هاست که امروزه، وضعیت و ویژگی‌های متفاوتی یافته است. محله، دیگر هم‌چون گذشته در نگاه ساکنان آن شامل محدوده جغرافیایی و اجتماعی مشخص پیشین نمی‌شود؛ هم حدود جغرافیایی محله‌ها تغییر کرده است و هم برداشت افراد از محله متفاوت شده است. این تفاوت را گاه می‌توان بین ساکنان محله با سازمان‌های خدمت‌رسان محلی و حتی بین ساکنان با یکدیگر مشاهده کرد. در گذشته، ساکنان مرزهای محله‌ها، هم‌چنان خود را عضو همان محله می‌دانستند، اما امروزه، علی‌رغم نامگذاری‌های جدید برای محله‌ها از سوی شهرداری، که البته در بسیاری از موارد برآمده از ویژگی‌های پیشینی و تاریخی آن‌هاست، گاه ملاحظه می‌شود که برخی ساکنان محله‌ها دچار نوعی آشفتگی شناختی نسبت به مرز محله خود هستند و حدود محله را به خیابان و کوچه محل سکونت خود و حتی کوچه‌های محله مجاور محدود می‌کنند. این آشفتگی در کنار برخی ناپایداری‌های جمعیتی که ناشی از جابه‌جایی‌های هر ساله اجاره‌نشینان است، فضای اجتماعی محله‌ها را با اختلال‌هایی مواجه کرده است. در چنین شرایطی، و با توجه به از بین رفتن بخشی از فضاهای عمومی محله‌ها که موجد روابط اجتماعی و تعمیق آن بود، وجود فضاهایی برای شکل دادن به مواجهه‌های شخصی و فعالیت‌های جمعی در سطح محله‌ها ضرورت و اهمیت یافته‌اند.

وجود فضاها و امکانات جدید که بتوانند، محملی برای گسترش و تعمیق روابط اجتماعی در سطح محله باشند و زمینه‌های شکل‌گیری مشارکت‌های جمعی را فراهم آورند، و از این طریق هویت‌های محلی را بازسازی کنند، ضرورت و نیازی است که بی‌توجهی به آن می‌تواند از یک‌سو حدود اجتماعی محله را تهدید کند و از سوی دیگر آسیب‌های اجتماعی را در آن افزایش دهد. احداث بوستان‌های محلی، خانه‌های فرهنگ، تاحدودی فرهنگسراها و خانه سلامت از جمله فضاهایی هستند که در کنار فضاهای سنتی، لایه‌های دیگری از روابط اجتماعی درون محله را سامان می‌دهند. در سالیان اخیر نیز سرای محله فضایی است که این روابط را در سطوح دیگری و با هدف افزایش مشارکت‌های اجتماعی در محله دنبال می‌کند. مشارکت اجتماعی، می‌تواند بر پویایی محله،

گسترش شبکه روابط اجتماعی در آن، افزایش سرمایه‌های اجتماعی، شناخت ظرفیت‌های اجتماعی و فرهنگی محله، تقویت همبستگی اجتماعی و بازتولید هویت جمعی ساکنان محله تأثیرگذار باشد.

از آنجا که در طول ۳ سال فعالیت خانه پژوهش در محله امانیه باتوجه به ویژگی های خاص آن مانند اداری تجاری بودن و نخبگی ساکنان محله، کمبود مشارکت همواره یکی از مسائل اصلی مدنظر مدیریت محله و دیگر ارگان های اجتماعی محلات بوده است، بررسی راهکارهایی جهت ایجاد و افزایش مشارکت اجتماعی شهروندان محله امانیه در برنامه های فرهنگی محله برای رسیدن به وضعیت ایده آل مشارکت محله مفید خواهد بود.

در این بررسی سعی خواهد شد مشارکت اجتماعی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن که شامل اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، رضایت مندی و حس تعلق محله ای است مورد سنجش قرار گرفته و از این طریق تحلیل برای وضعیت کنونی مشارکت به منظور رسیدن به مشارکت اجتماعی هر چه بیشتر شهروندان به دست آید.

بر طبق آیین‌نامه "مشارکت‌های اجتماعی در محلات شهر تهران" سرای محلات رکنی اجرایی محسوب می‌شود که در سطح محله و متناسب با رکن مشورتی و نظارتی شورایی، زمینه‌های مشارکت اجتماعی ساکنین محله را در اداره آن مهیا می‌کند. سرای محله در کنار شورایی مأموریت دارد مشارکت‌های مردمی را در اداره امور شهر از طریق بکارگیری توانمندی‌ها و ظرفیت‌های مادی و معنوی آنان و استفاده مثبت از امکانات افزایش داده و به کار گیرد. هویت محله‌ای را تقویت کند، اعتماد و ارتباط متقابل بین شهرداری و ساکنین را بهبود بخشیده و همکاری مشترک شهرداری و شهروندان در انجام فعالیت‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی و رفاهی را میسر سازد (ذاکری، ۸: ۱۳۹۰)

تأمین اهداف بالا در هر یک از محلات شهر تهران از طریق مدیر محله، بازرس، کارگروه‌های تخصصی و خانه‌های دوازده‌گانه صورت می‌گیرد. همچنین سرای محلات به عنوان بازوی اجرایی شهرداری در محلات عمل کرده و برنامه‌های متنوعی را با موضوعاتی نظیر آموزش‌های شهروندی، سلامت، ورزش همگانی و توانمندسازی بانوان به اجرا می‌گذارند. این نهاد همچنین مسئولیت خطیر جلب مشارکت‌های مردمی را به دوش می‌کشد و موظف است توده‌های مردم را به مشارکت در اداره و نگهداری محله ترغیب کند.

در حقیقت مدیریت و اداره محله توسط سرای محله و نهادهای وابسته به آن تنها زمانی به طور واقعی تحقق می‌یابد که سرای محله با هدایت هیئت امنا و مدیر محله، تمامی گروه‌ها و نهادهای اجتماعی مستقر در محله را جهت مشارکت در اداره آن بسیج کند.